

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук
Фролової Олени Олександрівни на дисертаційне дослідження
Сотер Марії Вікторівни
**«Формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків
до міжкультурної комунікації»**
поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Сучасний етап глобалізації морського ринку праці як в Україні, так і у світі загалом потребує осмислення ролі міжкультурної комунікації й ефективної співпраці з членами змішаної суднової команди, оскільки це є гарантією безпеки екіпажу, навколишнього природного середовища, вантажу, майна, суден тощо. Зважаючи на це, серед пріоритетних напрямів педагогічної науки вагоме місце займає дослідження проблем, що безпосередньо пов'язані з формуванням готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації. Реформування концепції професійної підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків та сучасна соціокультурна ситуація в морській індустрії обумовили зміни вимог до їхньої підготовки: наявність професійної спрямованості; володіння загальнокультурними та соціолінгвістичними знаннями; здатність взаємодіяти на рівні міжкультурної комунікації в специфічних умовах роботи.

Викладене вище дозволяє погодитись з тим, що дисертаційна робота М.В. Сотер, присвячена дослідженню процесу формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації, є актуальною, тим більше, що науковцями не повною мірою розв'язана ця проблема.

Авторка аргументовано підсилює актуальність дослідження низкою виявлених нею суперечностей, зокрема, між потребою сучасного вітчизняного й міжнародного ринків праці у висококваліфікованих фахівцях морської галузі, покликаних вирішувати практичні питання взаємодії, взаємовпливу, взаємовідносин із представниками різних народів, країн, культур, і реальним рівнем готовності інженерів-судномеханіків до виконання професійних

обов'язків під час міжкультурної комунікації; необхідністю підвищення рівня готовності майбутніх фахівців морської галузі до міжкультурної комунікації та браком науково обґрунтованих рекомендацій щодо цілісності професійно-мовної, культурно-мовної й міжкультурної підготовки; усвідомленням потреби модернізації підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації та недостатнім науково-методичним забезпеченням процесу їх підготовки до такої комунікації.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Херсонського державного університету в межах теми «Моніторинг освітньо-наукового простору як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу» (державний реєстраційний номер 0112U001436). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Херсонського державного університету (протокол № 5 від 25.01.2016 р.), узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 223 від 09.03.2016 р.).

Категорійний апарат роботи визначено логічно й точно. Авторка чітко визначила об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, обґрунтувала наукову новизну, указала на практичне значення одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає, передусім, у тому, що в ній вперше розроблено й експериментально перевірено технологію формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації, яку відображено у моделі, що поєднує динамічно і гармонійно взаємопов'язані блоки: концептуально-цільовий (мета, завдання, нормативно-правова база, принципи, підходи); організаційно-змістовий (зміст і напрями формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації: аудиторна робота (з використанням елементів змішаного навчання), позааудиторна робота й самоосвіта); формувальньо-діяльнісний (форми, методи, засоби, етапи (організаційно-цільовий, репродуктивно-практичний, креативно-практичний) підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації); контрольньо-діагностичний (критерії, показники та рівні

готовності (низький, середній і високий)); результат.

Авторкою обґрунтовано сукупність педагогічних умов, що забезпечують реалізацію технології (спрямованість аудиторної, позааудиторної роботи (з використанням елементів змішаного навчання) й самоосвіти на розвиток умінь, навичок та якостей, необхідних для ефективної міжкультурної комунікації; розроблення та впровадження в освітній процес навчально-методичного супроводу щодо підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації; формування у майбутніх фахівців стійкої мотивації та суб'єкт-суб'єктної взаємодії під час аудиторної і позааудиторної роботи і самоосвіти; розширення освітнього простору майбутніх фахівців (від особистісного до глобального).

Практична значущість результатів дослідження М.В. Сотер полягає в розробці навчально-методичного забезпечення процесу формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації, зокрема програми спецкурсу «Міжкультурна комунікація у професійній діяльності фахівців морської галузі», навчально-методичного посібника «Іноземна мова як засіб професійної міжкультурної комунікації», програми роботи «Кроскультурного клубу».

Вважаємо, що виклад теоретичного матеріалу дисертації є досить логічним. Здобувачка зосередила увагу на теоретичному аналізі психолого-педагогічних джерел, близьких до проблеми дисертації, що дозволило уточнити зміст основних дефініцій дослідження: «міжкультурна комунікація», «готовність майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації». Вдало представлено авторську модель міжкультурної комунікації та схарактеризовано її структуру, до якої обґрунтовано віднесено: суб'єктів комунікації; культури, що вступають у взаємодію; процеси кодування, декодування й інтерпретації інформації; характер взаємодії, контекст, умови; ключові якості, уміння і навички комунікантів.

Як позитивне розглядаємо проведений авторкою аналіз нормативно-правових документів міжнародного та національного рівнів, присвячених

підготовці означених фахівців до професійної діяльності у мультикультурному середовищі, зокрема модельних курсів, затверджених Міжнародною морською організацією.

Для забезпечення якісної підготовки майбутніх інженерів-судномеханіків до роботи в мультинаціональному середовищі здобувачкою обрано форми, методи та засоби формування готовності цих фахівців до міжкультурної комунікації. Серед них було запропоновано цікаві та специфічні форми роботи (вечори («Морські Вовки»), екскурсії («У порту», «На борту»), круглі столи («Діалог культур», «У єдності сила»), діяльність «Кроскультурного клубу»), методи (бесіди («Невербальна комунікація у різних культурах», «Як подолати культурний шок у мультикультурному екіпажі?»), дискусії («Мультикультурний екіпаж: так чи ні?»), ігри («Співбесіда у крюїнговому агентстві», «Кодекс поведінки інженера-судномеханіка у мультикультурному екіпажі»), мозкові штурми («Подолання сформованих стереотипів»); веб-квести («Комунікативні бар'єри та непорозуміння як одна з причин аварій на морі»), засоби (інтелектуальні карти, ресурси мережі Інтернет; Інтернет-телефонії (електронна пошта, Skype, Viber), навчально-методичний посібник «Іноземна мова як засіб професійної міжкультурної комунікації»).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, одержаних результатів та висновків, що сформульовані в дисертації в процесі перевірки ефективності розробленої технології і педагогічних умов її реалізації не викликає сумніву, адже для розв'язання поставлених завдань авторкою використовувався комплекс таких методів наукового дослідження, як: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Дисертація М. В. Сотер засвідчує зрілий науковий світогляд та позицію дослідника, досконале володіння методами науково-педагогічного аналізу, широку наукову обізнаність у сфері досліджуваної проблеми.

Зміст дисертації відображено в 31 науковій праці (з них 24 одноосібні: 9 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, 2 статті – у закордонних наукових періодичних виданнях, 1 розділ – у колективній

монографії, 18 статей і тез – у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій, 1 навчально-методичний посібник). Результати дослідження апробовані на численних міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Висновки до роботи чіткі, логічно вмотивовані та органічно впливають із результатів проведеного дослідження. Укладені додатки гармонійно доповнюють зміст дисертації.

Основні положення дисертації ідентичні змістові автореферату.

Попри загальне позитивне враження від представленого дисертаційного дослідження, хотілося б звернути увагу на наявні дискусійні питання, сформулювати певні недоліки та зауваження:

1. У підрозділі 1.2 недостатньо розкрито роль особистісного фактору у структурі професійної готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації. В дисертації також бракує психолого-педагогічного портрета майбутніх інженерів-судномеханіків та їх професіограми.

2. У підрозділі 2.2 бажано було б детальніше охарактеризувати зміст дисциплін професійно-практичної спрямованості щодо формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації (зокрема, дисципліни «Менеджмент морських ресурсів»).

3. В обґрунтованій дисертанткою моделі технології формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації (підрозділ 2.1) до нормативно-правової бази (концептуально-цільовий блок) не включено міжнародні конвенції та кодекси Міжнародної морської організації та державний стандарт вищої освіти за спеціальністю 271 «Річковий та морський транспорт», хоча ці нормативно-правові документи детально охарактеризовано у підрозділі 2.2 при аналізі сучасного стану готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації.

4. У підрозділі 3.2 занадто лаконічно представлено якісну характеристику результатів формувального етапу педагогічного експерименту. Зокрема, варто було б проаналізувати завдяки чому отримано такі результати, з чим це пов'язане тощо.

5. Для перевірки достовірності отриманих результатів, а також оцінки статистичної значущості відмінностей показників контрольної і експериментальної груп на кінець формувального етапу педагогічного експерименту дисертантка застосувала критерій χ^2 Пірсона, але не обґрунтувала доцільність застосування саме цього критерію.

Висловлені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не знижують її наукової і практичної цінності.

Представлене до захисту дисертаційне дослідження М.В. Сотер виконано на належному науковому рівні, є завершеною працею та має суттєве теоретичне та практичне значення, що дозволяє рекомендувати його до використання у закладах морської (в тому числі післядипломної) освіти, які здійснюють підготовку майбутніх інженерів-судномеханіків.

З огляду на вищезазначене, вважаємо, що дисертаційне дослідження Сотер Марії Вікторівни на тему «Формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації» відповідає чинним вимогам до дисертацій, зазначеним у «Порядку присудження наукових ступенів», що є підставою для присудження Сотер Марії Вікторівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської мови
в судноводінні
Херсонської державної морської академії

О.О. Фролова

Підпис офіційного опонента засвідчую
Вчений секретар
Херсонської державної
морської академії
кандидат філологічних наук,
доцент

Г.С. Соловей